

a ttlevelű és a lomboslevelű fák fatestének gyarapodásában mutatkozó különbségeket magyarázza meg.

7. Richter Aladár »Néhány újdontság Közép- és Dél-Amerika flórájából.« Richter Münchenben és Párizsban az Artocarpeae és a Conocephaleae-család összehasonlító anatómiai viszonyainak tanulmányozásával foglalkozva, az anyag kritikai

összeállítására is gondot fordít. Ezen munkálatának egyik eredményeként a biológiai tekintetben nevezetes *Cecropia*-genusz négy új fáját, nevezetesen a *C. Jurányiana*, *C. scabrifolia*, *C. Radtkoferiana* és *Bureauiana* fajokat állapítja meg s írja le, továbbá a még nem ismert *C. Levyana Bureau* fajt. A leírásokat nagy folio-alakban rajzolt öt gyönyörű tábla illusztrálja.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(24.) *Magyarország időjárása 1892 május havában.* E hónap időjárása túlnyomó részben változó volt. Kezdetétől fogva egészen 25-ikéig inkább mint április két utolsó hetének folytatása állhatatlan és többnyire esős, gyakran zivataros volt, míg 25-ikén végre gyökeres változás állott be, midőn az idő egészen nyári jellemet öltött.

A hónap középhőmérséklete ország-szerre nagyobb volt az átlagos értéknél 1 fokkal és többel. Jólleket a 2., 4. és 5. pentád a normálnál hűvösebb, mégis az utolsó pentád volt az, mely 6 fokra terjedő melegség többletével a havi közepet lényegesen módosította. A hőmérsékletnek átmeneti csökkenései, melyektől gazdáink a zsenge növényzetet féltik, e hónapban is voltak tapasztalhatók, de nem a hirhédet fagyos szentek napjain és nem is oly mértékben, hogy a hőmérő a fagypontra alá szállott volna. Hűvös napok általánosan 6-ika és 9-ike, továbbá 18-ika és 22-ike között jártak, mely napok egyikére a havi minimum is esik; a hőmérséklet maximumát kivétel nélkül a hó utolsó napjain érte el. Így Árvaváralján 4° C. 6-ikán és 28° 29-ikén, Selmeczbányán 3° 2' 6-ikán és 28° 30-ikán, Ungvárt 8° 0' 20-ikán és 28° 8' 30-ikán, Huszton 9° 0' 22-ikén és 32° 6' 31-ikén, Nyiregyházán 9° 5' 18-ikán és 31° 1' 29-ikén, Ó-Gyallán 6° 2' 6-ikán és 29° 1' 28-ikán, Aradon 9° 2' 19-ikén és 32° 2' 30-ikán, Pancsován 8° 9' 21-ikén és 33° 3' 30-ikán, Fiumében 8° 7' 7-ikén és 28° 9' 30-ikán és Gyergyó-Szent-Miklóson 6° 8' C. 20-ikán és 30° 4' C. 30-ikán volt a hőmérséklet minimuma, illetőleg maximuma.

Az esőmennyiséget a helyi zivatarokkal járó záporok módosították ugyan sok helyütt, mindazonáltal felismerhetni, hogy hazánk északi részében kevesebb, Dunán túl és Erdélyben pedig több volt az eső mint rendszeren. Az esőnek gyakorisága az esős napok nagy számából tűnik ki. Selmeczbányán esett 16 napon 68 mm., Eperjesen 13 napon 73 mm., Debreczenben 10 napon

48 mm., Szegeden 12 napon 64 mm., N.-Szebenben 19 napon 114 mm., Herkulesfürdőn 14 napon 104 mm., Balaton-Füreden 13 napon 74 mm. és Fiumében 15 napon 113 milliméter. Szokatlan erős záporosórról, mely Nagylakon (Csanádm.) 24-ikén éjjel volt és felhőszakadásnak is beillik, Dráb János f. népiskolai igazgató úr szíves értesítése útján emlékezhetek meg, kinek észlelései szerint éjjeli 1^h 30^m-tól reggel 8^h 15^m-ig erős égiháború kíséretében szakadatlanul esett 84 mm., és másnap délután 4^h-ig a mért esőmennyiség 112 mm.-t tett, a mi az Alföldön szokatlan jelenség. A zivataros napok száma 3 és 8 között változik egyes vidékek szerint.

A hárométer havi középállása, szintűgy a levegőnek nedvességi állapota az e hónap rendszeren észlelt értékeket igen megközelíti. A talajhőmérő Ó-Gyallán 0.5 m. mélységben 13° 6' C. és 1.0 m. mélységben 11° 6' C. fokot mutatott.

Összevetvén a légnyomás eloszlását hazánk időjárás viszonyaival, tapasztaljuk, hogy 24-ikéig az ország hol egyik, hol másik részében volt eső és ezzel kapcsolatban a légnyomási maximum kiválóan nyugoton időzött, az oceáni levegőnek a kontinensre való áradását idézvé elő, másrészt pedig hazánk gyakran barometrikus depressziók hatása alatt is állott. Csak midőn 25-ikén Magyarország közép-európai maximuma hatása alá került, vált verőfényesre az idő és a hőmérséklet egyidejűleg igen jelentékenyen szállt fel.

RÓNA ZSIGMOND.

(25.) *Nemzetközi kongresszusok.* A folyó évben a következő nemzetközi kongresszusok fognak megtartatni.

Az orosz császári természettudományi, embertani és népismeri társulat kezdeményezésére augusztus 1-től 8-ikáig Moszkvában *Ösembertani és régészeti*, augusztus 10-ikétől 18-ikáig pedig *állattani nemzetközi kongresszus* ül össze, a mely ülésekre hazánk tudományos testületei is meg vannak hívva.

A Kolumbus-ünnepély alkalmából szeptember 4-ikétől 12-ikéig Génuában nemzetközi botanikai kongresszus tartatik, melynek gazdag programja Társulatunk irodájában az érdeklődők rendelkezésére áll, s a résztvevők számára bejelentő ív is van.

(26.) A »*Phalaropus hyperboreus*« magyar elnevezése. Sajnos, hogy az állatok magyar elnevezésében még mindig nincs megállapodott terminológiánk, s többnyire kiki kénye-kedve szerint csinál és használ neveket, melyeket mások vagy elfogadnak, vagy nem. A *Phalaropus hyperboreus* a Közlöny ez évi áprilisi füzetében én használtam először az »északi víztaposó« nevet, a kéziratban »lile« nélkül. Az elnevezést utólagosan nem tartom jónak, mivel e ma-

dár nem a *lilék* (Charadriidae) családjához, sőt e család *Charadrius* neméhez sem tartozik, hanem a *szalonkafélék* (Scolopacidae) családjához s mint *Phalaropus* külön génuszt alkot. De az északi jelző sem egészen megfelelő, mert az Európában honos mindkét *Phalaropus*faj (Ph. hyperboreus és fulvicularius) egyformán a magas északot lakja, sőt az utóbbi faj még magasabbra vonul költeni, azért a *Phalaropus hyperboreus* magyar nevéről a »vékonycsőrű víztaposó« nevet ajánlom; a másik fajra lehet vörös vagy laposcsőrű víztaposót használni, mely leginkább megfelel s jelzőjével reámutat a másik fajtól való különbözőségére is.

CERNEL ISTVÁN.

KÉRDÉSEK.

(49.) Szőlőskertemben a szőlőnek 35—40% nem hajtott ki és olyan, mintha kiszáradt volna. Több tövet kitortem s kuttattam a baj okát, de a fa és kéreg közt bizonyos dudorodások kivételével más jelenséget nem találtam. K. J.

(50.) Termesztik-e Magyarországon, és melyik vidékén az ú. n. *édes gyökert*, a *Glycyrrhiza glabra* L. vagy *G. echinata* L. (*Radix liquiritiae*) növényfajokat. P. A.

(51.) Igaz-e, hogy a Lipiki jódos-víz (névtelen vegyészttől 10 liter vízben talált) 0.209 jódnátriumtartalommal jódreakciót nem ad? Én az ellenkezőről lévén meggyőződve, egy helyen azt találtam állítani, hogy a Lipikinek kereszttel vízben jód egyáltalában nincs. H. Á.

(52.) Hogy lehetne döglött rovarok, vagy élettelen tárgyak felületét jó vezetővé tenni, hogy galvanoplasztika útján beüzemeltetni, illetve bearanyozni tudnók? K. N.

(53.) A februáriusi füzetben Than Károly úrnak »Visszapillantás a multakra« című cikkében azt olvastam: »jelenleg a dinamógépek méreteinek egyszerű rajzából ki lehet számítani munkaerejüket«. Vajjon valamely adva levő intenzitású áram fejlesztésére szükséges dinamónak méreteit szintén ki lehet-e számítani? Pl. egy kis dinamónak, mely 30 volt intenzitású áramot bír fejleszteni, milyennek kell lenni méreteinek, nevezetesen mily hosszú legyen megfelelő vastagság mellett a dinamó fégyverzetének és az elektromágnesek tekercsének hossza, esetleg súlya és a hozzájuk szükséges vasmenyiség súlya? Továbbá az áramfejlesztő tehetség és a méretek közt van-e, s ha igen, miféle arány és az előbbi az utóbbihoz képest milyen arányban fokozódik? S—s.

(54.) Mi okozza a kéznek, különösen a tenyérnek rendkívül nagy mértékben való izzadását? S miképp lehet e bajnak elejét venni? K. C.

FELELETEK.

(1.) Feleletét lásd e füzet 366. lapján. SZERK.

(4.) Magyar nyelven eddigelé olyan munka, melyből az ornithológia elemei el-sajátíthatók, még nem jelent meg; a német nyelvű munkák közül ajánlhatók: F r i t s c h »Vögel Europa's« című nagy műve (Prága, Tempky Fr.-nél) és Friedrich C. G. művének 4-ik kiadása (Naturgeschichte aller deutschen Vögel, einschliesslich der sämtlichen Vogelarten Mittel-Europa's. Stuttgart, 1892. I. Hoffmann). E két munka leginkább meghatározó-könyv; utóbbi azonban biológiai tekintetben is élvezhető nyújt; ára az előnek atlasszal s fűzve 72 frt, kötve 85 frt; utóbbinak fűzve 14 frt 40 kr., kötve 16 frt 20 kr. Az oologiába igen jó bevezető G r ä s s e n e r műve »Die Vögel Mittel-Europa's und ihre Eier« (Drezda, W. Baenseh, 14 frt 50 kr.); ennek azonban épen képei nem

igen természetűek; kitűnő munka B a e d e r könyve, »Die Eier der europäischen Vögel«. Nach der Natur gemalt (Lipscse, 87 frt). R. B. S h a r p e »Catalogue of the Birds in the British Museum« műve, melyből eddig körülbelül 12 kötet jelent meg (egy kötet ára 15—18 frt), felöleli az ó- és új világ összes madarait névleg. A migráció megismerésére alkalmas H o m e y e r E. F., »Die Wanderungen der Vögel« (Lipscse, 1881, 4 frt 60 kr.), mely egyszerűsmind a régebbi szakirodalmat is ismertet; így pl. P a l m é n nézeteit.

KENESSEY LÁSZLÓ.

(46.) A légyálcák (férgék) kivésztéséről babonával van tudomásom; alkalmaztam és alkalmazom is biztos sikerrel. A siker biztos; csodálatos és megfoghatatlan. Ha valamely állatba féreg esik (emberen nem próbáltam), patikai szerekek ki lehet ugyan

pár napra veszíteni, de ismét belesik a féreg és egész nyáron benne élődik, a babonával pedig három nap alatt kihűl és a seb szépen begyógyul véglegesen. A babonás eljárás módja a következő: Napfeljötté előtt kimegy az ember a kertbe, vagy mezőre, a hol földi bodza van, annak a tövében egy kis gödröt ás, és megfogván a földi bodza tetejét, háromszor ezt mondja »te bodza én tégedet addig fel nem bocsátalak, míg Bimbó (vagy más nevű) tehenemből (vagy sertésemből vagy bármi állatból) a féreg ki nem vész«. E beszéd alatt a bodza tetejét le kell temetni a kapott gödörbe; ekkor ott kell hagyni, vissza nem nézni, bárkivel találkozik az ember ahhoz nem szólani, rá sem nézni, visszamenni, a honnan jött az ember.*

Ez megfoghatatlan, de biztos. Van más módja is: a sújokvetés, de azt nem tudom hogy történik, annyit azonban tudok, hogy emberről a szömölcsöt is el lehet babonával veszíteni. Én ezen féregvesztést a mint megtudtam, a kinek csak szüksége volt elbeszéltem s mindenki sikerrel használta.

Már ennek tudományos okát, úgy hiszem, senki sem fejtheti meg.

HORVÁTH ISTVÁN.

(49.) A beküldött szőlőtöke olyan bajban pusztult el, mely a folyó évben kevés kivétellel az ország nagy részében aggasztja a bortermelőket. Majdnem minden borvidékről érkeznek jelentések, melyek arról panaszkodnak, hogy a tőkefejek elhaltak és a szőlőtövek alulról, a tőke nyaka táján, a földből hajtának csak ki. Némelyik csak most juniusban fakad a földből, mert a földfeletti részek mind tönkrementek. Sőt egyes tőkék egyáltalában nem fognak többé kihajtani.

A Mokrinból beküldött töke fejének is egész felső része holt, és csak alsó részén fakad most egy pár rügy. Ott, a hol a kambiumnak holt és még élő része érintkezik egymással, az utóbbi hegesztő szövetet kezd a holt rész felé terjeszteni. Ez a kallózus hegesztő szövet helyenként még bibircsek, dudorodások alakjában mutatkozik, melyek hátrább már egyűvé vannak forrva. Ez a folyamat hasonló ahhoz, melyet azokon a fákon látunk, melyeknek törzsén az élő kambiumszövet bármilyen mechanikai sérülés, nyulak rágása stb. miatt foltonként elpusztult. Az ilyen fákon is azt tapasztaljuk, hogy a hegedés a még élő kambiumból terjeszkedik lassan-lassan a sebhely fölé, míg végre egészen eltakarja.

Arra a kérdésre nézve, hogy mi okozta a folyó évben ezt a bajt, elágazók a véle-

* Azt nem kell előre tudni, mióta van az állatban a féreg, vagy mikor vették először észre?

SZERK.

mények. Némelyek a fagynak tulajdonítják, mások a *Peronospora viticola* (a szőlőlevélpénész) közreműködésének. Én az utóbbit tartom helyesnek. Régi tapasztalat ugyanis, hogy erős peronospora-invázió esetén a szőlő vesszője télen elhal, és csak legalsó rügye fakad; sőt gyakran egészen agyra kell metszeni, mert csapnak való rügy nem marad. Több évi erős peronospora-infekció után pedig a tőke egészen elhalhat. Mivel tehát a múlt években egymásután garázdálkodott a peronospora, és tavaly még hozzá olyan mértékben, melyre még a külföldön is kevés példa van, megtaláljuk annak a nyitját, hogy mi módon pusztíthatta el a tél a több éven át annyira megviselt tőkének felső részét.

Vannak helyek, melyeken a tőkék fele, sőt felénél nagyobb része is alulról hajt, úgy hogy azokat a tőkefejeket, melyek egészen elhaltak, le kell majd fűrészelni. De még ennek a bajnak daczára is (mely miatt az idén oly sok helyen igen gyarló lesz a termés mennyisége), még aránylag szerencsések azok a termelők, kiknek egészen európai ültetvényeik vannak. Roppant csapás ez azok számára, a kik amerikai alanyra készült oltványokkal dolgoznak. Tudjuk ugyanis, hogy az oltott szőlő nemes részének egészen a föld színe fölött kell lennie, mert a föld alatt a filloxéra megtámadná. A föld alatt csak az amerikai ellentálló alanynak szabad helyet foglalnia. Ha tehát már most az oltványtőke felső része elhal, akkor megszűnt oltvány lenni és csak az amerikai *Riparia*, vagy *Solonis-alany* fog kihajtani. Epen e napokban értesültem a felől, hogy Nagy-Maroson, hol olyan sok szép oltványtábla van, az oltványok tekintélyes része ilyen módon pusztult el a lefolyt télen.

Az a körülmény, hogy hasonló baj Németországban többször elő szokott fordulni, nagy hatással volt arra, hogy a Német birodalom a filloxéra elleni védekezésben következetesen az irtó eljárás mellett maradt; ott t. i. a folytonosan ellenőrzött szőlőkben minden felbukkanó filloxéras foltot megfelelő biztonsági övel együtt alkalmas eszközzel és anyaggal egészen kiirtanak. Ennek az eljárásnak köszönhetik, hogy 1875-től kezdve 1891-ig bezárólag, tehát 17 év alatt, nem esett áldozatul a filloxérának, illetve az irtó eljárásnak több, mint 141 hektár szőlőjök, a mi a Német birodalom összes szőlőterületéhez képest elenyésző csékélység.

A mi fennforgó esetünkből az a tanulság, hogy ne engedjünk a peronosporának; de különösen nagy gondnal őrizzék szőlőjüket azok, a kik amerikai alanyra készült oltványokkal dolgoznak.

SAJÓ KÁROLY.